

Havs
och Vatten
myndigheten

Julmyra Horse Center – åtgärder för minskad övergödning från hästgårdar

Resultatrapport: C6.2 Deliverable No.41 1 report on evaluation of the action, lessons learned and continuation after end of project, 31/12/2021 and 2024/12/31

Carin Barrsäter

Ansvaret för innehållet i denna rapport ligger helt hos författarna.
Innehållet återspeglar inte Europeiska unionens hållning.

Titel: Julmyra Horse Center – åtgärder för minskad övergödning från hästgårdar
Författare: Carin Barrsäter

Innehåll

Summary in English	2
1 Sammanfattning	3
1.1 Bakgrund	3
1.2 Resultat	4
1.3 Användningsområden för resultaten	4
2 Genomförande	5
2.1 Steg 1: Fysiska åtgärder	5
2.2 Steg 2: Informationsspridning.....	6
2.3 Steg 3: Kontinuerlig skötsel.....	6
2.4 Budget och finansiering.....	7
3 Uppföljning och utvärdering	8
3.1 Uppföljning av effekter i miljön	8
3.2 Uppföljning av projektets bidrag till kapacitetsutveckling, socioekonomiska effekter och ekosystemtjänster.....	8
3.3 Dokumentation och dataförvaring	8
4 Resultat	9
4.1 Effekter i miljön	9
4.1.1 Projektets bidrag till genomförandet av åtgärdsprogrammet.....	9
4.2 Effekter på ökad kunskap, kapacitet	9
4.3 Ekosystemtjänster och multifunktionalitet.....	10
4.4 Socio-ekonomiska effekter.....	11
4.5 Nyttor för partners	12
4.6 Ringar på vattnet.....	12
5 Kommunikation och resultatspridning	13
5.1 Kommunikationsstrategi.....	13
5.2 Kommunikationsaktiviteter	13
5.3 Lärdomar från kommunikationsarbetet.....	13
6 Fortsättning/After-LIFE	14

Summary in English

A Leader project called "Future horse keeping" was run between 2011 and 2013 at Julmyra. Within the framework of the project, sustainability work was conducted with a focus on nutrient leakage from horse breeding. At that time, a special risk investigation was carried out in which various measures were proposed. These were used in the application for the Rich Water project.

The physical measures were largely implemented at the beginning of the project, in 2017 at the same time as the 10 km fence was replaced at Julmyra. The advantage of the time of implementation in connection with the fence change was that it was possible to take a holistic approach to solutions such as fence placements to create protection zones. The disadvantage was that in some cases it meant that the measures were forced somewhat.

After the measures were implemented, information dissemination and follow-up took place. The interest has been great, and many lectures have been held about the measures that have been implemented.

Monitoring has taken place by measurement with passive samplers and sampling with analysis of levels of nitrogen and phosphorus. The effects of the measures have not been measurable to the desired degree. It can be stated that installed sedimentation dams do not purify phosphorus as intended, but that a reduction of nitrogen takes place.

1 Sammanfattning

1.1 Bakgrund

Delprojektets namn:	C6.2 Julmyra Horse Center as a showcase for nutrient load reduction in horse keeping
Startdatum:	2017-01-07
Slutdatum:	2024-06-30
Parter:	Heby kommun, Julmyra Horse Center
Delprojektets mål:	Syftet med projektet är att öka hästägares medvetenhet om risken för näringsläckage från hästhållning och informera dessa om möjliga åtgärder som kan vidtas.

Förväntade resultat:

- Att minska mängden kväve och fosfor som läcker ut från Julmyra Horse Center genom att vidta åtgärder som finns med i åtgärdsprogrammet för Örsundaån.
- Att kunna använda Julmyra Horse Center för studiebesök som ett bra exempel på åtgärder för att minska risken för näringsläckage från hästhållning.

Julmyra Horse Center ligger inom Örsundaåns åtgärdsområde som sträcker sig över kommunerna Enköping, Uppsala och Heby. Örsundaåns källområde finns i trakterna kring Heby, där de stora sammanhängande sjöarna Vansjön och Nordsjön utgör en viktig vattenreservoar för systemet. Den ekologiska statusen i Örsundaån klassas genomgående som måttlig eller sämre. Den måttliga statusen orsakas framför allt av övergödning och av begränsade vandringsmöjligheter för vattenlevande organismer samt biotopförstöring. Jordbruk, enskilda avlopp och enskilda verksamhetsutövare bidrar till att Örsundaån är övergödd.

För att minska övergödningen i vattenförekomsterna i Örsundaåns åtgärdsområde behövs mycket omfattande åtgärder inom jordbruket enligt framtagen bilaga till åtgärdsprogrammet för Norra Östersjön ”Örsundaåns åtgärdsområde - underlag till åtgärdsprogram ” Länsstyrelsen Västmanlands län, Vattenmyndigheten Norra Östersjön”. Exempel på åtgärder är strukturkalkning, anläggning av våtmarker och fosfordammar samt anpassade skyddszoner.

Julmyra Horse Center ligger uppströms Vansjön och Nordsjön och åtgärder som skyddszoner och anläggande av fosfordammar ligger i linje med föreslagna åtgärder inom Örsundaåns åtgärdsområde.

Hästen spelar en viktig roll på landsbygden, både som fritidsintresse och näringsverksamhet. Men fel placering av hästhagarna kan innebära att vattenmiljön påverkas negativt, när fosfor och andra näringsämnen läcker från spillningen och bidrar till övergödning.

På Julmyra Horse Center, en stor trav- och ridanläggning i Heby kommun, finns ett tiotal stall och cirka 225 hästar. Gården har en vision om att fördubbla antalet hästar under de närmaste åren utan att det blir en belastning för de närliggande vattendragen. Inom Rich Waters genomför gården därför en rad åtgärder för att minska näringsläckaget. Det handlar bland annat om att mocka i hagarna, förbättra och underhålla diken och anlägga fosfordammar för att förbättra hanteringen av dagvatten.

De fysiska åtgärderna gjordes under våren och sommaren 2017. Resultaten har utvärderats bland annat med hjälp av Sveriges Lantbruksuniversitet (SLU). Tillsammans med Heby kommun har Julmyra Horse Center tagit fram informationsmaterial för att sprida metoderna till hästägare över hela landet.

1.2 Resultat

De främsta resultaten är framför allt visuella och fysiska. Vatten stannar inte upp i hagarna utan rinner undan i de förbättrade dagvattensystemen. Julmyrabäcken har rensats från träd och buskage som förhindrade vattenföringen.

Sedimentationsdammarna har fyllts på och vattenflödet i dessa dammar visar att dagvatten från området har högre näringsinnehåll. Risker för att ytvattendraget ska förorenas av hästgödsel har minskat genom rutiner för mockning och anläggandet av buffertzoner av gräs och grus som förhindrar jord/gödselpartiklar att nå vattendraget.

En positiv effekt är att det förbättrade dagvattensystemet har underlättat skötseln av banorna.

1.3 Användningsområden för resultaten

Resultaten från åtgärderna på Julmyra har använts för att sprida information inom hästnäringen till hästhållare, tillsynspersonal, organisationer, ridskolor och allmänhet. Information om vilken påverkan på miljön hästhållning kan orsaka och vilka åtgärder som kan vidtas för att minska denna.

Detta har gjorts genom flera studiebesök på Julmyra, undervisningsfilm om åtgärderna och föreläsningar och informationsspridning om genomförda åtgärder och projektet i olika sammanhang för att inspirera andra hästhållare. Flera reportage och intervjuer har genomförts av olika medier.

2 Genomförande

Ett Leaderprojekt med namnet ”Framtidens hästhållning” drevs mellan 2011 och 2013 på Julmyra. Inom ramen för projektet bedrevs ett hållbarhetsarbete med fokus på näringsläckage från hästhållningen. En riskutredning genomfördes för att identifiera riskområden med särskilda åtgärdsbehov för att förebygga näringsförluster. Utredningen genomfördes av vattenkonsultbolaget WRS år 2012. Som riskområden sågs områden som av olika anledningar, t.ex. djurtäthet, näringsbelastning, närhet till vattendrag, erosionskänslighet, topografi, etc. riskerar att generera näringsförluster i större utsträckning än andra områden.

I sammanfattningen till rapporten från utredningen gavs förslag på områden som behöver åtgärdas för att minska risken för näringsläckage. Följande åtgärder föreslogs:

- två nivåer av skyddszoner, aktiv- och passiv,
- anlägga skåldiken (retentionsdiken) längs särskilt erosionskänsliga och hårt belastade ytor,
- förändra utformning och underhåll av dikesslänter
- anlägga fosfordammar.

Utifrån rapportens förslag togs en handlingsplan fram för prioriterade områden och åtgärder. Arbets- och materialkostnaden för att genomföra åtgärderna beräknades och låg till grunden för projektansökan till Rich Water projektet.

I och med att riskutredningen genomfördes inom ramen för tidigare projektarbete hade Julmyra Horse Center redan en färdig actionplan när Rich Water projektet gick igång och kunde därför direkt genomföra dessa. De fysiska åtgärderna genomfördes till största del i början av projektet, under 2017, samtidigt som 10 km staket byttes ut på Julmyra. Fördelen med tidpunkten för genomförande i samband med staketbytet var att det var möjligt att ta ett helhetsgrepp på lösningar som staketplaceringar för att skapa skyddszoner. Nackdelen var att det i vissa fall gjorde att åtgärderna forcerades något.

Efter att åtgärderna genomfördes har informationsspridning och uppföljning pågått. Intresset har varit stort och många föreläsningar har hållits om de åtgärder som har genomförts.

Uppföljning har skett genom mätning med passiva provtagare samt stickprovtagning med analys av halter av kväve och fosfor.

2.1 Steg 1: Fysiska åtgärder

Följande fysiska åtgärder genomfördes på Julmyra under 2017:

- Etablering av skyddszoner, vid byte av staket skapades nya skyddszoner främst mot Julmyrabäcken. Syftet var att möjliggöra sedimentation av

partiklar och näringsupptag av gräs istället för att förorenat ytvatten rinner direkt ner i bäcken.

- Borttagning av dränering från lösdriftområde som leder direkt ner till bäcken.
- Renovering och utbyggnad av dagvattensystemet för att förbättra bortledningen av dagvatten.
- Anläggande av totalt tre sedimentationsdammar inom Julmyra där ytvatten kan sedimentera innan det släpps ut i Julmyrabäcken.

Viktiga lärdomar:

- Från början var det svårt att veta vilka åtgärder som skulle genomföras och att beräkna kostnaderna för dessa. Det är också svårt att utvärdera resultatet, att få till tillräckligt bra mätningar både före och efter genomförda åtgärder för att kunna mäta resultatet i kg P och K.
- Se till att stämma av med tillsynsmyndigheten i tidigt skede om vilka tillstånd/anmälningar som krävs för de åtgärder som planeras.

2.2 Steg 2: Informationsspridning

Från början var tanken att en fysisk handbok skulle publiceras för att sprida information om genomförda åtgärder på Julmyra och fler exempel på åtgärder som kan genomföras för att minska risken för näringsläckage från hästhagar. Dock bedömdes mängden tillgängligt publicerat material vara mycket större än när projektet först initierades. Istället för en fysisk handbok publicerades en digital handbok på projektets hemsida under 2020.

Över 400 människor har lyssnat på ett föredrag om Julmyras åtgärder under flera olika seminarium och forum. Seminarium har hållits i stora delar av Sverige och även digitalt på Åland. Blivande hästrådgivare inom projektet Greppa Näringen har också nåtts.

Viktiga lärdomar:

- Det finns mycket information om åtgärder som kan genomföras och behovet utav en fysisk handbok hade minskat under tiden det tog för projektet att startas upp.
- Föreläsningar och filmer fungerar mycket bra för att sprida information. Intresset har varit stort och projektet har fått mycket uppmärksamhet.

2.3 Steg 3: Kontinuerlig skötsel

Fem år efter implementeringen finns ett behov av att förbättra flera av de åtgärder som har genomförts på Julmyra Horse Center. Med ett bättre underhåll förlängs livslängden på konstruktionerna och systemen. Under åren 2022-2024 har de installerade anläggningarna: dammarna, diken, dräneringar och trummor skötts och underhållits. Sedimentationsdammarna har grävts ut och skörd av växtlighet har skett. Diken och dräneringar har rensats och grävts om när erosion eller för mycket växtlighet har uppstått. Skydds zoner har klippts och hagars ytskikt och

dräneringar har förbättrats. Hagar har mockats. En skötselplan för nämnda områden har tagits fram som beskriver de inspektioner och åtgärder som regelbundet behöver utföras.

Viktiga lärdomar:

- En skötselplan för anlagda åtgärder behöver tas fram i samband med att fysiska åtgärder genomförs för att fortsatt säkerställa funktionen.
- Den som äger gården behöver räkna med tid och kostnad för fortsatt underhåll av de åtgärder som genomförs.

2.4 Budget och finansiering

Budgeten för Julmyras räkning var ganska stor då ett omfattande arbete genomfördes. Det är många som ifrågasätter kostnaden för att genomföra miljöåtgärder och som jämförelse har kostnaderna för mindre åtgärder på mindre gårdar tagits fram. I Julmyras fall har viss besparing av genomförda åtgärder inom projektet erhållits då skötseln av travbanor underlättats när bortledning av dagvatten har förbättrats.

3 Uppföljning och utvärdering

Resultatet från projektet har utvärderats genom dels antalet studiebesök och föreläsningar som har hållits, besök på hemsida, media osv. avseende hur informationsinsatsen lyckats. Dels i fysiska mätningar i vattenmiljön.

3.1 Uppföljning av effekter i miljön

- Totalhalt av kväve och fosfor mäts för att kunna av göra om de fysiska åtgärderna minskar utsläppen. Egenkontrollprovtagning har skett på Julmyra under 10 års tid vilket gör att viss bakgrundsdata finns. Under 2021 har provtagningen intensifierats under sommaren för att kunna följa upp sedimentationsdammarnas effekt. Provtagning har också genomförts under 2023.
- Provtagning har skett dels genom kontinuerlig övervakning med sensorer och dels stickprovtagning där vattenprover har uttagits från förbestämda provpunkter. Analys har skett på ackrediterat laboratorium.
- Samarbete med SLU har skett inom flera områden, en riskkartering har modellerats, jordprover har uttagits för att utvärdera fosformättnadsgraden. Sensorer som mäter turbiditet i Julmyrabäcken har placerats ut och vattenprover uttogs vid höga flöden.

3.2 Uppföljning av projektets bidrag till kapacitetsutveckling, socioekonomiska effekter och ekosystemtjänster

- Uppföljning av socioekonomiska effekter och ekosystemtjänster har skett inom LIFE IP Rich Waters projektet genom enkäter och intervjuer.

3.3 Dokumentation och dataförvaring

Dokumentation om projektet vid projektslut kommer att finnas främst på www.richwaters.se.

4 Resultat

4.1 Effekter i miljön

Effekterna på Julmyra har i första hand varit visuella då det har varit svårt att via mätningar och analyser bekräfta de resultat som förväntas erhållas. Bättre dagvattenhantering minskar risken för dagvattnet att bli förorenat av gödselpartiklar genom stående vatten eller erosion vid kraftig nederbörd. Hagstaket längre från det vattendrag som skyddas, Julmyrabäcken, minskar direkt risken för ytavrinning av gödselpartiklar.

I dagsläget har effekterna av åtgärderna inte varit mätbart i önskad grad. Det kan konstateras att installerade sedimentationsdammar inte renar fosfor som det var tänkt men att en reduktion av kväve sker. Även efter regelbunden urgrävning av sediment har ingen reduktion av fosfor varit mätbar.

4.1.1 Projektets bidrag till genomförandet av åtgärdsprogrammet

Mätningar visar att det är viktigt att hantera dagvatten från hästhagar på hållbart sätt då halterna av näringsämnen i dagvatten är höga. Även om Julmyrabäcken efter utloppet från Julmyra visar en något högre halt än vid inloppet till Julmyra så bedöms genomförda åtgärder ha minskat skillnaden. Det leder till en minskad påverkan på av vattenmiljö i Nordsjön och Vansjön som ligger nedströms Julmyra.

4.2 Effekter på ökad kunskap, kapacitet

Projektet har främst lyckats med informationsspridning av problematiken kring hästhållning och övergödning, intresset har varit mycket stort avseende Julmyras miljöåtgärder.

Samtliga intressenter bedöms ha nåtts:

- Tillsynsmyndigheter
- Hästrådgivare, Greppa Näringen
- beslutsfattare (statlig utredning)
- intressegrupper eller övriga
- allmänheten
- Hästhållare
- Ridskolor
- Universitet

Informationsspridning har skett genom föreläsningar, sociala medier, prisutdelning medier och filmer och har nått utanför Sveriges gränser.

Flera intressenter har vidtagit åtgärder efter att ha kommit i kontakt med Julmyra Horse Center, bland annat Lurbo Ridklubb som tidigt var på studiebesök på Julmyra horse Center. Flera av de åtgärder som har genomförts kan appliceras på

mindre hästgårdar och det framgår av informationen som publiceras i den digitala handboken.

Under början av projektet skapades nätverk som tidigare inte har funnits mellan de intressenter som redovisas ovan. Ett fysiskt möte genomfördes, efter skedde avstämningar via e-mail och telefon. Via de föreläsningar som har genomförts har nya nätverk/kontakter skapats. Även samarbete med Vansjön Nordsjön i LONA Våtmark har skett. Förstärkt samarbete har skett med SLU, Greppa Näringen och HNS genom projektet Skitsmart.

4.3 Ekosystemtjänster och multifunktionalitet

På Julmyra har det planerats och genomförts många olika åtgärder vars primära syfte är att minska näringsbelastningen. Vissa av dessa åtgärder har studerats närmre i avseende att identifiera vilka multifunktionaliteter som kan uppstå.

Följande åtgärder har analyserats:

- minimiyta för hästhagar,
- mocka hagar, gödselstuka (mellanlagring av gödsel),
- gödselplatta,
- placering av vatten, foder och saltsten i hagarna,
- dikesskötsel och avstängsling av diken,
- grindöppningar,
- åtgärda ytskikt i hagar och rastfällor,
- dränering av rastfällor och dagvattenrening,
- anlägga svackdiken samt sedimentations- och fosfordamm.

Många av åtgärderna har fokuserats till hagarna där hästarna vistas, eftersom det framförallt är här den negativa miljöbelastningen uppstår. Inte minst som i fallet med Julmyra horse center med vatten längs med hagarna som negativt påverkas av närtsaltsläckaget. När marken blir upptrampad så ökar risken för att näringsämnen läcker ut, eftersom markens förmåga att ta upp näringsämnen minskar. Detta förstärks under hösten och vintern då det inte heller finns någon vegetation som kan ta upp näringsämnen. Flera av åtgärderna syftar därför till att minska att marken trampas upp, genom att minska koncentrationen av hästar på samma yta (minimiyta för hästhagar, placering av vatten, foder och saltsten i hagarna samt grindöppningar). Även åtgärden som kopplar till ytskikt i hagar leder till minskad belastningen på marken. Åtgärden syftar till att anlägga hagar och rastfällor på rätt plats (undvika låglänta områden, sluttande mark samt mark i anslutning till diken eller vattendrag) och att säkerställa att marken är anpassad för att minska att näringsämnen läcker ut, detta genom att dränera och/eller hårdgöra ytorna.

Utöver övergödningseffekter finns det flera andra indirekta effekter/multifunktionaliteter som följer av åtgärderna. Att mocka ur hagarna regelbundet minskar parasittrycket. Detta är också viktigt för att minska spridning

av resistens mot avmaskningsmedel, vilket är ett växande, globalt problem (Statens veterinärmedicinska anstalt, 2016).

Även åtgärder för att förbättra ytskikten och/eller dräneringen i hagmarken så att hagarna blir torrare ger positiva effekter på hästhälsan (minskad risk för sjukdom såsom mugg, rasp, hovbölder och till och med vrickningar om hästen fastnar i leran) och sparar tid vid skötsel av hästen, då leriga hovar och ben behöver rengöras och torkas. Leriga hagar kan även leda till att hästar tappar skorna, vilket kan medföra ytterligare kostnader för hovslagare och nya skor. Bättre dränerade hagar och minskat behov av rengöring till följd av leriga hästar skapar också bättre arbetsmiljöer och förhållanden för de anställda.

4.4 Socio-ekonomiska effekter

Socioekonomiska effekter har uppkommit som en följd av delprojektet:

- Sysselsättningseffekter/Bevara eller skapa nya arbetstillfällen – *inga direkta men indirekt skapas arbetstillfällen då åtgärder vidtas.*
- Friluftsvärde – *ett ökat friluftsvärde har erhållits av genomförda åtgärder, tidigare avstängda stråk längs med Julmyrån är nu tillgängliga för promenader då skyddszoner skapats och tre sedimentationsdammar ökar möjligheten för biologisk mångfald.*
- Arbetsmiljö – *arbetsmiljön förbättras när hagarna blir torrare, det minskar risken för skador i samband med in- och utsläpp av hästar. Miljön blir bättre för hästarna som får torrare hagar vilket minskar risken för halkskador.*
- Branschutveckling – *ja, innan Julmyra började var miljöförbättrande åtgärder i samband med dagvattenhantering på hästgårdar mycket ovanligt.*
- Jämställdhet, integration, välbefinnande osv – *nej.*

Inom utvärderingen av sociala och ekonomiska effekter har ”deltagande” utvärderats som ett sätt att se i vilken grad delprojekten nåt ut till sina huvudsakliga målgrupper. Det kan ses som en del av vilken genomslagskraft projektet haft. I vissa projekt kommer denna aspekt vara särskilt viktig. Det gäller framförallt de projekt där typåtgärder ska testas, där miljöeffekten framförallt blir märkbar om många liknande verksamheter också implementerar liknande åtgärder. Detta är därför särskilt viktigt till exempel för delprojekt eller åtgärder riktade mot hästgårdar och jordbruk.

I C6.2 har åtgärder gjorts på Julmyra hästgård/center för att minska näringsläckage från verksamheten. Projektet har rankat sin grad av deltagande från huvudsakliga målgrupper som ”i mycket stor grad”. Projektet har fått stor uppmärksamhet och deltagit i ett antal seminarier i Sverige, men även på Åland (digitalt). Julmyra Horse Centers har vunnit miljöpris, och deras miljöarbete fått stor spridning inom branschen i Sverige. Förutom att hindra näringsläckage har åtgärderna som testats på gården också inneburit minskade kostnader, såsom minskade materialförluster. Arbets- och vistelsemiljö har också förbättrats då

vägar och stigar inte står under vatten i lika stor grad. Genom att påvisa specifika nyttor på plats för hästgårdar som implementerar liknande åtgärder kan genomslaget bli större och fler motiveras att satsa på åtgärder för att minska näringsläckage till närliggande vattendrag.

4.5 Nyttor för partners

Nyttan av projektet för Julmyra Horse Center har varit stora. Tidigare utredda miljörisker har åtgärdats genom fysiska åtgärder. Även om det finns mycket kvar att göra ligger Julmyra i framkant när det gäller skötsel av hagar och dagvatten.

Projektet har lett till mycket positiv uppmärksamhet för Julmyra Horse Center vilket underlättar i kontakt med de flesta intressenter, såsom tillsynsmyndigheter och branschorganisationer. Ett bra miljöarbete är en förutsättning för fortsatt expansion med fler hästar på Julmyra.

4.6 Ringar på vattnet

Då frågan har aktualiserats i samhället har hästhållare och ridskolor startat arbetet med att förbättra hanteringen av hagar och dagvatten. Julmyras projekt har bidragit genom att sprida information och visa på möjliga åtgärder. Lurbo Ridklubb är en ridskola som har gått vidare med ett eget projekt efter att ha varit på studiebesök på Julmyra.

5 Kommunikation och resultatspridning

Någon tydlig kommunikationsstrategi togs inte fram i början projektet men Julmyras projekt har fått stor spridning då frågan blev mycket aktuell i samhället.

5.1 Kommunikationsstrategi

Följande intressenter var målgrupp för projektet:

- Allmänheten
- Hästhållare, organisationer och företagare inom Heby kommun
- Hästägare i Sverige och EU

Information om projektet skulle spridas via hemsida och Facebook, 10 studiebesök minst på Julmyra och ett seminarium för att sprida information om genomförda åtgärder till andra regioner i Sverige och EU.

5.2 Kommunikationsaktiviteter

Följande intressenter har nåtts av information om Julmyras projekt:

- Tillsynsmyndigheter
- Hästrådgivare, Greppa Näringen
- Beslutsfattare (statlig utredning)
- Intressegrupper eller övriga
- Allmänheten
- Hästhållare
- Ridskolor
- Universitet

Totalt har 11 föreläsningar eller deltagande i mässor genomförts som har nått minst 400 personer. Flera studiebesök har genomförts på anläggningen och tre filmer som har delats via media eller sociala medier har tagits fram. En av projektledarna har suttit som expert i en statlig utredning om övergödning som dessutom deltog i ett studiebesök på Julmyra. Projektet har också fått ta emot ett hållbarhetspris för miljöarbetet under år 2020.

5.3 Lärdomar från kommunikationsarbetet

Information om projektet och genomförda åtgärder har fått mycket större spridning än vad som förväntades då projektet låg mycket rätt i tiden. En bättre kommunikationsplan hade varit nödvändigt om intresset inte hade funnits där. Något som kan förbättras är uppföljning och utvärdering av deltagande i seminarium och mässor.

6 Fortsättning/After-LIFE

De åtgärder som har genomförts kommer att fortsätta följas upp för att möjliggöra ännu bättre rådgivning till andra hästhållare. Då organisationen inom Julmyra Horse Center har förändrats under projektet är det dock oklart i vilken regi det kommer ske. Men det arbete som har genomförts består och kan fortsätta utvärderas av andra aktörer.

Havs
och Vatten
myndigheten